

ترجمه و تحریر

فقه الإمام جعفر الصادق عليه السلام محمد جواد مغنیه

کتاب "نصب تا پایان کتاب المحرمات"

زیر نظر:

دکتر فائزه عظیم زاده اردبیلی
استادیار دانشگاه امام صادق عليه السلام

حوزه معاونت پژوهشی و فناوری
دانشگاه امام صادق (ع)
پردیس خاوران

دانشگاه امام صادق (ع)

ترجمه - تحریر فقه الإمام جعفر الصادق علیه السلام محمدجواد مغنیه (النصب تا پایان المحرمات)
تألیف: محمدجواد مغنیه ■ زیر نظر: دکتر فائزه عظیمزاده اردبیلی ■ ناظر علمی: حجة الاسلام دکتر سعید رجحان
نویسنده: مدیر علمی طرح: دکتر فائزه عظیمزاده اردبیلی ■ دستیار مدیر طرح: ملیحه اسماعیلی و عاطفه ذبیحی ■ کارشناس
فقهی: ملیحه اسماعیلی ■ سروراستار: دکتر هاله بادیته ■ ویراستاران: دکتر مینا عربی - دکتر نسیم عربی - دکتر هاله بادیته
دکتر حاجیه خانم خاوری - طاهره شجاعی - دکتر زینة عرفت پور ■ همکاران علمی ترجمه و شرح: آمنه یوسفی - دکتر
فاطمه کیادربندسری - دکتر زهرا جیان فروشانی - ملیحه فروتن نژاد - زینب پرویزی - نادیا قربانی - فروغ السادات حسینی
فاطمه عزیززاد - اکرم ستوده بهرام - اص شیخی لطف آبادی - دکتر فریا افضلی قادی - دکتر رفیه عبدی - مهشید عاشوری
- دکتر زینة عرفت پور - منیره سید بران - مریم حاجی قاسمعلی ■ حروفچین و صفحه آرا: فاطمه تقی هیر - میترا زارع
مجد ■ تهیه شده در دفتر نشر آثار علمی - رژه معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق علیه السلام - پردیس خاوران
ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام و پرس خاوران ■ چاپ اول: ۱۳۹۵ ■ قیمت: ۱۹۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ رسخافی برتر - شابک: ۹۶۵-۳۹۵-۲۱۴-۰۰۰-۹۷۸

همه حقوق - نظر متعلق به ناشر است.

□□□□

• فروشگاه اینترنتی: www.ketabesadiq.ir

• مراکز بخش اصلی:

۱. انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)

تهران، بزرگراه شهید چمران، پل مدیریت

تلفن: ۸۸۳۷۰۱۴۲، صندوق پستی: ۱۵۹ - ۱۴۶۵۵

E-mail: sale@ketabesadiq.ir

E-mail: management@ketabesadiq.ir

۲. دفتر نشر آثار علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه امام صادق (ع) - پردیس خاوران

تهران، شهرک قدس، بلوار فرخزادی، خیابان شهید طاهرخانی

تلفن: ۲۲۰۶۵۴۳۷، ۲۲۰۹۴۹۰۱ - ۴، نمابر: ۲۲۰۶۵۴۳۷

E-mail: nashreasar@isuw.ac.ir

□□□□

سرشناسه: عظیمزاده اردبیلی، فائزه، ۱۳۴۲ -

عنوان و نام پدیدآور: ترجمه و تحریر فقه الإمام جعفر الصادق علیه السلام محمدجواد مغنیه (کتاب الغصب تا پایان کتاب المحرمات) / زیر
نظر فائزه عظیمزاده اردبیلی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، پردیس خاوران، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۳۵۷ ص.

شابک: ۹۶۵-۳۹۵-۲۱۴-۰۰۰-۹۷۸

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۲۳۵۷۱۷

فهرست مطالب

۱۳	سخن نادر
۱۵	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
۲۱	زندگی نامه آیت الله محمد جواد مغنیه
۲۵	غصب
۲۵	معنای غصب
۲۶	تحریم غصب
۲۸	اسباب ضمان
۲۹	ضمان به وسیله معاشرت
۳۰	ضمان به وسیله تسبیح
۳۱	سرایت آتش به ملک همسایه
۳۳	کاهش قیمت بازار
۳۴	برگشت از شهادت
۳۴	اجتماع سبب و مباشرت
۳۶	مسائل
۳۶	ضمان به سبب ید
۳۸	منافع آزاد
۴۰	دست به دست گشتن [مال مغضوب]
۴۰	رد مغضوب
۴۳	از بین رفتن مغضوب

۴۴	منافع مغضوب
۴۶	مثلی و قیمی
۴۹	مسائل
۵۲	تنازع
۵۴	اجوبة الاستفتائات
۵۷	نذر و یمین و عهد
۵۷	نذر
۵۸	شروط نذر
۶۲	کفاره نذر
۶۳	قسم
۶۴	شروط
۶۸	قسم لغو
۶۸	قسم برائت
۶۹	کفاره قسم
۷۰	عهد
۷۱	کفاره عهد
۷۱	مقایسه بین ناذر، حالف و معاهد
۷۳	کفارات
۷۷	روزه
۷۹	اطعام
۸۰	پوشاندن
۸۱	مسائل
۸۵	احیای موات
۸۵	زمین
۸۷	زمین موات و احیای آن
۸۹	شروط
۹۳	رها کردن زمین بعد از احیا
۹۴	تعیین حریم
۹۷	ضرر همسایه
۱۰۰	آب

۱۰۰	اقسام آب‌ها
۱۰۳	معادن
۱۰۴	مسائل
۱۰۷	وقف
۱۰۷	معنای وقف
۱۰۷	مشروعیت وقف
۱۰۸	صیغه وقف
۱۱۰	استمرار و تداوم
۱۱۳	قبض
۱۱۶	تنجیز
۱۱۷	واقف
۱۱۷	نیت قربت
۱۱۸	عین موقوفه
۱۱۹	موقوف علیه
۱۲۳	وقف بر نماز
۱۲۴	اشتباه
۱۲۴	اراده واقف
۱۲۵	شرط جایز
۱۲۶	خیار
۱۲۶	تأمین معیشت و پرداخت دین از وقف
۱۲۷	شرط برگرداندن وقف به واقف
۱۲۷	شرط افزودن به موقوف علیه یا کاستن از آن
۱۲۸	الفاظ واقف
۱۲۹	ولایت بر وقف
۱۳۲	اجوبه الاستفتائات
۱۵۷	بیع وقف
۱۵۷	سؤال‌ها
۱۵۷	مکاسب و جواهر
۱۵۸	این مسئله
۱۵۸	مسجد

۱۶۰	اموال مساجد.....
۱۶۱	جواب.....
۱۶۳	غیر مسجد.....
۱۶۴	عام و خاص.....
۱۶۶	مقبره.....
۱۶۷	فرع.....
۱۶۷	اسباب جوا.....
۱۶۹	ثمن وقف.....
۱۷۱	اجوبة الاستفتائات.....
۱۷۷	حبس و سکنی.....
۱۷۷	حبس.....
۱۷۹	سکنی و عمری و رقبی.....
۱۸۲	أجوبة الاستفتائات.....
۱۸۵	حجر.....
۱۸۵	مشروعیت حجر.....
۱۸۶	دیوانه.....
۱۸۶	صغیر و علامات بلوغ.....
۱۸۹	ثبوت بلوغ یا اقرار.....
۱۸۹	سفیه.....
۱۹۰	تحجیر.....
۱۹۰	حکم حاکم.....
۱۹۱	اقرار، ازدواج و طلاق.....
۱۹۲	ثبوت رشد.....
۱۹۳	مريض.....
۱۹۴	اجوبة الاستفتائات.....
۱۹۷	ولی صغیر و مجنون و سفیه.....
۱۹۷	صغیر و مجنون.....
۱۹۹	جنون ایجاد شده بعد از رشد.....
۲۰۰	سفیه.....
۲۰۱	شروط ولی.....

۲۰۷	 مفلس
۲۰۷	 معنای مفلس
۲۰۸	 شروط
۲۰۹	 بعد از حجر
۲۱۱	 اقرار مفلس
۲۱۱	 مستثنیات
۲۱۲	 حبس مدیون
۲۱۴	 مسائل
۲۱۷	 اقرار
۲۱۷	 معنی اقرار
۲۱۷	 مشروعیت و حاکمیت اقرار
۲۱۸	 صیغه
۲۲۱	 مقرر
۲۲۱	 شرایط مقرر
۲۲۵	 ادعای فساد اقرار توسط مقرر
۲۲۶	 مقرر له
۲۲۹	 عدم تکذیب مقرر له
۲۲۹	 مقرر به
۲۲۹	 شرایط مقرر به
۲۳۱	 اقرار به مجهول
۲۳۲	 تعقیب اقرار به آنچه با آن منافات دارد
۲۳۴	 تعقیب انکار به وسیله اقرار
۲۳۷	 اقرار به نسب
۲۳۷	 اقرار به ولد
۲۳۹	 اقرار به ولادت از زنا
۲۴۰	 [رابطه] بین نسب و زوجیت
۲۴۱	 اقرار به نسب میت
۲۴۱	 اقرار به غیر ولد
۲۴۴	 مسائل

۲۴۷	شهادت
۲۴۷	معنای شهادت
۲۴۸	تفاوت میان شهادت و روایت
۲۴۸	تحمل شهادت و ادای آن
۲۴۹	شهادت و شروط آن
۲۵۵	شروط شاهد
۲۵۵	شروط شاهد
۲۶۹	اجرت شاهد
۲۶۹	شهادت بر شهادت
۲۷۳	انواع حقوق و حوالت
۲۸۳	مسائل پیش‌بینی نشده بعد از شهادت
۲۸۳	امتناع از شهادت
۲۸۴	مرگ بعد از ادای شهادت
۲۸۴	فسق بعد از شهادت و قبل از حکم
۲۸۵	هنگامی که شاهد وارث شود
۲۸۶	شهادت دروغ
۲۸۷	رجوع از شهادت
۲۹۰	شهادت به طلاق
۲۹۱	شهادت به وصیت
۲۹۳	ازدواج
۲۹۳	خطبه
۳۰۲	اهلیت دو طرف عقد
۳۰۵	وکیل خود را تزویج می‌کند
۳۰۶	با آن زن ازدواج کن و سؤال نکن
۳۰۷	خطای وکیل در تسمیه
۳۰۹	شروط
۳۱۲	مدعی شرط
۳۱۳	دعوی ازدواج
۳۱۴	آیا ازدواج با معاشرت ثابت می‌شود؟

۳۱۴		جواب
۳۱۵		جواب
۳۱۷		دعوی علیه زن متأهل
۳۱۷		ازدواج زن قبل از فصل دعوی
۳۲۱		محرمات
۳۲۳		موانع
۳۲۳		نسب
۳۲۵		مصارف
۳۲۸		نحر و جمع
۳۳۱		زنا
۳۳۴		عقد با زنی که در سده است
۳۳۷		عقد با زن شوهر دار
۳۳۸		تعداد همسران مرد
۳۳۹		قذف کردن لال و کر
۳۴۰		ملاعنه
۳۴۰		تعداد طلاق
۳۴۲		اختلاف دین
۳۴۵		ارتداد از اسلام
۳۴۶		اسلام یکی از زوجین
۳۴۸		ازدواج غیر مسلمان
۳۴۹		احرام
۳۵۰		کفایت
۳۵۲		نکاح شغار
۳۵۳		تعریض در خطبه
۳۵۵		منابع و مأخذ

سخن ناشر

«لقد من الله على المؤمنين إذ بعث فيهم رسولاً من أنفسهم يتلوا عليهم آياته ويزكيهم و يعلمهم الكتاب والحكمة وإن كانوا من قبل لفی ضلال مبين» (آل عمران، ۱۶۴)

حمد و ثنا خداوند بزرگ و ذات احدیت را که امتیاز و درجه عالمان و دانشمندان را در نزدیکی به جایگاه پر عظمت خویش قرار داده همان که در این آیه شریف بر مؤمنان منت نهاد آن گاه که از نفس خودشان رسولی برگزید تا برای آنان آیات وحی بخواند و ایشان را بشارت و بیم دهد. به راستی مرتبت علم و دانش و فضل و معرفت در نزد خدا جایگاهی دارد که ذات احدیت به واسطه دهش آن را برای هر بشریت منت نهاده است.

«خداوند را شاکریم که در عصری که هنوز در برخی کشورهای جهان، زنان را واجد شرایط شرکت در محافل سیاسی، اجتماعی و علمی نمی دانند، خواهران گرامی ما در عرصه علم و تحقیق و پژوهش پیش می تازند و به جهت اراد اسرار خویش، اندیشه ها را به تکاپو و قلم ها را به حرکت وامی دارند» (رئیس محترم دانشگاه امام صادق علیه السلام آیت الله مهدوی کنی).

این توفیق الهی است که یک مرکز داعیه دار علم و دانش بتواند در دستیابی به اهداف بلند خود، برنامه های خویش را بر مدار معرفت و دانایی قرار دهد؛ زیرا علم و معرفت از چنان قدر و منزلت و عظمتی برخوردار است که باید گام نهادن در مسیر آن را از الطاف الهی دانست. دانشگاه امام صادق علیه السلام — پردیس خواهران در طی سالیان گذشته افتخار این را داشته است که در این راستا هر چند مختصر و کوتاه گام هایی

برداشته و افق بلندی را در چشم انداز علمی خود پیش رو دارد که البته برخی فعالیت‌ها به صورت راهبردی یعنی درازمدت و برخی فعالیت‌ها به صورت میان مدت و کوتاه مدت بوده است. از جمله فعالیت‌های این مرکز در بخش‌های علمی و آموزشی و پژوهشی، به انجام رسانیدن برخی طرح‌ها، پژوهش‌ها و انتشار آن در قالب کتاب می‌باشد که اهداف متعالی دانشگاه را در دستیابی به رویکردهای تعیین شده به پیش خواهد برد. در این راستا الگوی اسلامی ایرانی رشد و تعالی و پیشرفت در مسیر اهداف متعالی و بلند نظام جمهوری اسلامی، از رویکردهای نوینی است که در دستیابی به فعالیت‌های برنامه‌ای مورد توجه واقع می‌شود.

معاونت پژوهشی از رمان تشکیل تاکنون به این مهم توجه داشته و برنامه‌ها و فعالیت‌هایی را به انجام رسانیده است. این معاونت تلاش دارد با عمق بخشیدن به این فعالیت‌ها و تهیه و تنظیم برنامه‌های راهبردی در راستای محقق نمودن پژوهش‌هایی علمی، راهبردی و کاربردی دانشگاه، هادی را بردارد؛ و مطابق با ساختار علمی دانشگاه به عنوان سازمانی دانش بنیان، برنامه‌محور، توسعه‌گرا و تحول‌مدار برای پاسخگویی به نیازهای رو به رشد جامعه ایران خود، تلاش دارد با نیازسنجی و پاسخگویی به مطالبات به پژوهش‌های علمی خود به ویژه در شاخه‌های مطالعات زنان با گرایش‌های نسل جوان پاسخ دهد.

خوشبختانه این فعالیت مورد استقبال اساتید، دانشجویان و برخی محیط‌های علمی در استفاده و بهره‌برداری از برخی کتب چاپ شده بوده است. از کلیه کسانی که ما را در این مسیر یاری نموده‌اند تشکر و تقدیر نموده و از همه محترمین و فرهیختگان گرامی جهت همکاری در امور علمی پژوهشی دعوت می‌نمایم.

معاونت پژوهشی و فناوری

اداره کل پژوهش

دانشگاه امام صادق (ع) پردیس خاوران

پیشگفتار

در این جلد با کشوری از مباحث فقهیه مواجهیم: غضب، عهد و نذر و یمین، کفارات، احیاء موات، وقف و سپس مسکن و در نهایت مبحث حجر؛ اما به نظر می‌رسد مبحث غضب به‌ویژه به لحاظ آثار اجتماعی، از مهم‌ترین مباحث این جلد است. علی‌الخصوص اگر مبحث غضب دولتی را هم مطرح کنیم و آثار و تبعاتش را مورد بررسی قرار دهیم. مهم‌ترین مصداق غضب، مربوط به غضب مسکن اشخاص است که در اسلام و به استناد قرآن و سنت بدون هیچ قیدی، بدون از تعرض است. در قرآن کریم آمده است: *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ غُرَبَائِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ؛ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ وَالْأَسْفَى لَكُمْ غَلِيظٌ* (سوره مبارکه نور، ۲۷-۲۸) بر اساس این آیات، نظریه عصمت منازل اشخاص قابل طرح است که متأسفانه هنوز بعد از چهارده قرن مورد توجه قرار نگرفته است؛ اما متأسفانه در قوانین موضوعه کشورها، قید «مگر به استناد قانون» را تشریع نموده؛ و این عصمت را شکسته‌اند؛ و معلوم است که به استناد قانون چه تجاوزها و تعرض‌هایی که به بهانه‌های مختلف، مجوز می‌گیرد و چه نتایج سویی را به دنبال خواهد آورد. آیا در صورتی که حکومت‌ها چنین می‌کنند، می‌توان از مردم رفتار صحیح را انتظار داشت؟ بقول سعدی علیه‌الرحمه: اگر ز باغ رعیت ملک خورد سببی - برآورند غلامان او درخت از بیخ؛ و اما از سنت قطعی نبوی بگوییم که حکم را به اموال تسری داده و فرموده‌اند: لا یحل

۱۶ □ ترجمه و تحریر فقه الإمام جعفر الصادق عليه السلام (کتاب الفصص تا پایان کتاب المحرمات)

مال امرء الا بطیب نفسه. اینک ملاحظه می‌کنید که چقدر فاصله است بین احکام
مصادره اموال افراد و البته به استناد قانون و بین احکام الهی اسلام. امیدواریم با ظهور
حضرت حجت بن الحسن المهدی که خداوند تعجیل فرماید در این امر شریف،
بشریت از این احکام ناب متنعم گردد.

دکتر سعید رجحان

ناظر علمی طرح

www.ketab.ir

مقدمه

ما مفتخریم که مذهب ما تعری است، و فقه ما که دریایی بی پایان است یکی از آثار اوست (وصیت نامه امام خمینی علیه السلام)

یکی از ویژگی‌ها و شاخصه‌ها، مهم مکاتب تشیع پذیرش گستره اجتهاد در پرتو نصوص دینی است و در شرایط کنونی دامن و گسترش رشته‌های مختلف علوم اسلامی از جمله دانش فقه در پرتو اجتهاد تلاش دانشمندان و فقیهان بزرگ زمان‌شناسی صورت پذیرفته است. فقه اسلامی عهد دار استنباط احکام الهی و پاسخگویی به نیازهای بشری در زمینه قوانین و مقررات فقهی و اجتماعی است. با توجه به میزان و ضرورت قانون برای تنظیم عادلانه روابط اجتماعی و نقشی که احکام الهی برگرفته از وحی در تأمین این ضرورت اجتماعی و حیاتی انسان می‌تواند به ارزش، جایگاه و منزلت والای فقه اسلامی پی برد. عصر حاضر به جهت ظرافت عقاید و مکاتب بشری تحولات چشمگیری داشته و نگاه نقادانه به دین و گسترش ارتباطات مسئولیت عالمان دینی را مضاعف نموده است.

از آنجایی که پیشگامی در تحولات اجتماعی و پیش‌بینی رخدادهای و ایجاد دگرگونی‌های مناسب برای اجرای هر چه بیشتر و بهتر احکام الهی از اهداف مهم دانش فقه محسوب می‌گردد ما را بر آن داشت تا کتاب ارزشمند فقه الإمام جعفر الصادق علیه السلام نوشته محقق برجسته شیعی استاد محمد جواد مغنیه را ترجمه و تحریر نماییم. این

کتاب در سال ۱۳۸۴ ق نگاشته شده است که اثری است ابتکاری و با اسلوب جدید در فقه اسلامی. مرحوم استاد محمد جواد مغنیه در مقدمه کتاب خود هدف نگارش را چنین بیان می‌کند:

«این کتاب برای کسانی که شناختی از فقه جعفری ندارند ولی اشتیاق به شناخت آن دارند نوشته شده، و چون منابع موجود در فقه شیعی دارای عبارت‌های مشکل و غامض است که در عصر کنونی ممکن است خواننده نتواند با آن انس پیدا کند، این کتاب را بر اساس روایات متقن نگاشتم».

شهید بزرگوار آیت الله العظمی سید محمدباقر صدر مقاله‌ای در معرفی این کتاب تحت عنوان «فهم و تفسیر اجتماعی نصوص دینی در فقه جعفری» می‌نگارد و در آن مقاله چنین می‌نویسد: «به دلرم این نخستین بار است که از یک فقیه اسلامی در مکتب امام صادق (ع) نظریه‌ای گسترده بر پایه عنصر فهم اجتماعی نصوص دینی می‌خوانم که در آن با ژرف‌نگری و باریک‌بینی آن مفهوم لغوی و لفظی نص، با مدلول اجتماعی آن تفاوت نهاده و حدود قانونی مدلول اجتماعی را روشن کرده است. اکنون برای نخستین بار ملاحظه می‌کنم که استاد بزرگ ما شیخ محمد جواد مغنیه با دست خویش فقه جعفری را به شکلی زیبا از نظر شیوه و تعبیر بیان درآورده است».

بر اساس اهمیت مفاد ذکر شده و به جهت ادای ریغه به ساحت مقدس رئیس مکتب جعفری و با عنایت الهی تصمیم گرفتم با کمک جمعی از محققان و دانش‌آموختگان متخصص و متعهد به این مکتب در دانشگاه امام صادق (ع) پردیس خواهران ترجمه و تحریر این کتاب ارزشمند را آغاز نمایم، پس از اخذ آزمون و تلاش وافر جهت یافتن تیم علمی متخصص با توجهات خاص امام صادق (ع) کار ترجمه و تحریر این کتاب آغاز گردید و بیش از سه سال به طول انجامید. من و همکاران علمی‌ام در این پروژه ابتدا متن کتاب را با عنایت به این‌که این اثر فقه استدلالی است و مخاطب آن دانش‌پژوهان، دانشجویان و طلاب حوزه‌ها می‌باشند ترجمه کرده و سپس فتاوی‌ای حضرت امام خمینی (ع) از تحریرالوسیله که مرتبط با متن فوق بوده را همراه مواد قانونی در پاورقی همان صفحه مقایسه و مستندسازی نموده‌ایم.

البته شاید به نظر برسد که الحاق این حواشی بعضاً تکراری است و فایده‌ای بر آن مترتب نمی‌باشد اما لازم به ذکر است که در مواردی متن حواشی از متن نویسنده کتاب بسیار دقیق‌ترند لذا در این موارد توضیحات در پاورقی برای مخاطب راهگشا هستند. علاوه بر این در صورت لزوم جملات مبهم متن و اصطلاحات تخصصی فقهی و اصولی در پاورقی تعریف و تبیین شده است.

در ترجمه این کتاب سعی کردیم شیوه‌ای را انتخاب کنیم تا اثر حاضر به عنوان یک اثر مستقل از متن اصلی قابل استفاده باشد و هم راهنمای کسانی باشد که مایلند مباحث را از روی متن اصلی کتاب دنبال کرده و به طور نسبی تسلط خود را بر متون عربی افزایش دهند. از این رو در تنظیم مباحث از پاراگراف‌بندی متن اصلی پیروی کردیم و اگر متن اصلی دارای ایرادات نوشتاری و تایپی بوده سعی کردیم تا بدانجا که وفاداری به متن مخدوش نبود به تصحیح آن پردازیم و از آنجا که ویرایش متن عربی کتاب خلاف اصل امانت‌داری است صرفاً اصلاحات لازم را در ترجمه اعمال نمودیم. همچنین به دلیل عدم ذکر صریح جمیع احادیث و آراء فقها در متن اصلی کتاب و دشواری از امکان حصول اطمینان در انتساب دقیق عبارات به افراد، صرفاً با اعتماد به متن اولیه، عبارات معصومین (علیهم‌السلام) و فقها را در گیوه قرار دادیم.

نهایت توفیق اثر حاضر آن است که نظرات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (دام‌ظله‌العالی) که از جهت پاسخگویی به مسائل مستحدثه حائز اهمیت است، در موارد موجود، در آخر هر مبحث لحاظ گردیده است.

امید آن داریم با بهره‌گیری از مفاد این کتاب گامی در جهت اعتلای فقه غنی جعفری برداریم. لازم به ذکر است که اسامی اعضای تیم علمی در هر جلد به تفکیک ارائه گردیده است. تحریر این کتاب که حاوی ترجمه و مستندات فقهی - حقوقی در پاورقی است در ۹ جلد تنظیم شده است. و مدت ۱۰ سال ترجمه و تحریر کل کتاب به طول انجامیده است. در خاتمه بر خود واجب می‌دانم از نظارت علمی و نظرات عالمانه استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر سعید رجحان که نظارت علمی طرح را نیز برعهده داشتند تشکر و تقدیر ویژه نمایم و همچنین از مساعدت‌ها و پیشنهادهای ریاست

۲۰ □ ترجمه و تحریر فقه الإمام جعفر الصادق علیه السلام (کتاب الغصب تا پایان کتاب المحرمات)

دانشگاه امام صادق علیه السلام پردیس خواهران سرکار حاجیه خانم مهدوی کنی و همه اساتید،
محققان و مترجمان که یاریگر ما بودند تشکر نمایم.

اللهم وفقنا لما تحب و ترضى

دکتر فائزه عظیم‌زاده اردبیلی

بهار ۱۳۹۵

www.ketab.ir